

ÂŞIK EDEBİYATINDA YEDEKLİ ŞİİR ŞEKİLLERİ*

Dr. Doğan KAYA

Türk halk şiirinde birimin ne olduğu konusu öteden beri tartışıla gelen konulardan biridir. Pek çok araştırmacı birimin; beyit, üçlük, dörtlük olduğunu ileri sürmüş, hatta içlerinde tek mısra olduğunu savunanlar dahi olmuştur. Her ne kadar halk şiirinde birimin dörtlük olduğu konusundaki görüşler ön plana çıkmışsa da diğer görüşlerin gözden ırak tutulmaması gerektiği inancındayız. Ne var ki biz bu çalışmamızda konuya bir başka açıdan yaklaşacak; bağlantı mısralarının eklenmesiyle vücuda getirilen yedekli şiirler üzerinde duracağız.

Âşık edebiyatında şiirin asıl ögesini oluşturan bentlere ziyade mısraların eklenmesiyle söylenen şiirler konusunda yapılan çalışmalar, münferit çalışmalardan öteye gidememiş, konuyla ilgili olarak bugüne kadar herhangi bir senteze ulaşamamıştır. Bu bakımdan, biz de çalışmamızda, görme imkânı bulabildiğimiz yüzlerce kitap ve binleri aşan makaleyi değerlendirerek, ulaştığımız sonuçları ortaya koymaya çalışacak, hatta pek çok yeni bilgi ve terimleri ilim âleminin görüşlerine sunacağız.

Halk şiirinde, özellikle âşık şiirinde biçim ve tür konusunda araştırmayı gerektiren pek çok problem vardır. İlerleyen zaman içerisinde edebiyatımızın bu cephesinin de ele alınıp objektif sonuçlara ulaşılacağına inanıyoruz. Hâlbuki biçim-tür konusunda, divan şiirin alanında, âşık edebiyatında olduğu kadar problem yoktur. Pek çok şiirin yapısı, çerçevesi, muhtevası bir esasa bağlanmış; adlandırılmıştır. Sözü gelişi *muhammes* ele alalım. Bilindiği gibi muhammes; Beş mısralı bentlerden meydana gelen şiirlerdir. Muhammes şiir şekli ihtiva ettiği özelliklere göre *Tahmis*, *Teştir*, *Tardiye* gibi adlar alırlar.

Tahmis: Muhammes çeşidi olup her beytin önüne, o beytin ilk mısrayla ilgili olarak kafiyelenen üç mısra eklenir ve böylelikle beş mısradan oluşan bentler vücuda getirilir. Kafiye düzeni, aaa-aa, bbb-ba, ccc-ca..

* Yayımlandığı yer: *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı* (Mersin, 26-28 Mayıs 2000)'da tebliğ olarak sunulmuştur.

Teştir / mutarraḫ tahmis: Her beytin mısraları arasına aynı kafiyei ihtiva eden üçer mısralık sözlerin getirilmesiyle oluşturulan bentlerden meydana gelen şiirlerdir. Kafiye düzeni, a-aaa-a, b-bbb-a, c-ccc-a..

Tardiye (tard-ı rekib) : Mısraları kendi aralarında ortak kafiyei, fakat beşinci mısraları ilk bendin mısralarıyla kafiyei şiirlerdir Kafiye düzeni; aaaab, ccccb, ddddb... Şeklinde dir.

Görüldüğü gibi, divan şiirinde her farklı şekil kendi içinde dahi olsa farklı isimle anılmaktadır. Ne var ki, aynı hususu âşık şiirinde göremeyiz. Bu çerçevede biz, âşık şiirinde birimi dörtlük olmayan şiir şekillerinden yedekli şiirleri irdelemek istiyoruz.

Âşık şiirinde, yedekli şiirler, şiirin asıl unsuru olan bentlere ziyade mısra / mısralar getirmek suretiyle ortaya konulan *müstezat* şiirlerdir.

Türk halk şiirinde, yüzyıllar boyunca dörtlük esasına bağlı kalınarak örnekler verilmiştir. Bunların çoğunluğu da koşma tipi şiirlerdir. Ne var ki, âşıklar sadece dörtlüklerden ibaret şiirler ortaya koymayı yeterli görmeyip, beyit, üçlük ve dörtlüğün bünyesine bir veya birkaç mısra daha ilave ederek yeni şekiller vücuda getirmişlerdir. Hatta dörtlüğün haricinde mısra sayısı dörtlükten daha fazla bende sahip şiirlere de yedek mısralar getirmişlerdir. Ancak elimizde pek çok örnek bulunmasına karşılık bu tarz şiirlerin tam anlamıyla bir isimleri yoktur. Bir başka deyişle, âşık şiirinde, yukarıda sözünü ettiğimiz divan şiirindeki adlandırma paralelinde bir sağlamlığı göremiyoruz. Dolayısıyla çalışmamızda, bu şiirlere yeni adlar verme problemi ile karşı karşıya kaldık. Gerçi bazı şekiller için, sözgeşi *yedekli koşma*, *müstezat divan*, *zincirli cigalı muhammesler* gibi şiir şekilleri için bir problem yoktur. Ancak oldukça çeşitlilik gösteren bu şiirlerin her birine yeni isimler vermek durumundayız. Genel olarak bu şiirlerin hepsine mısralarının sayısı 1-6 arasında değişen yedek bir başka deyişle *ziyade* mısralar getirildiğinden bu şiirleri **yedekli şiirler** ana başlığı altında toplamamız gerekir.

Yapı ve teknik yönden farklı özellikler gösteren bu şiirleri şöyle tasnif edebiliriz:

I. Yedekli İkili

- A. Bağlantıları beyit aralarına getirilen yedekli ikililer
 1. Beyit aralarına birer mısra eklenen yedekli ikililer
 2. Beyit aralarına iki mısra eklenen yedekli ikililer
- B. Bağlantıları (ziyade mısraları) beyit sonlarına getirilen yedekli ikililer

II. Yedekli Üçlü

- A. Bağlantı mısraları ikilik olan şiirler
- B. Bağlantı mısraları üçlük olan şiirler
- C. Bağlantı mısraları dörtlük olan şiirler
 1. Bağlantı sözleri bent arasında olan şiirler
 2. Bağlantı sözleri bentlerin sonunda olan şiirler
- D. Her mısradan sonra bağlantı eklenen şiirler
- E. Bağlantıları altı mısra olan parçalar

III. Yedekli Dörtlü

- A. 7 heceli şiirler
- B. 8 heceli şiirler
 1. Bağlantısı tek mısra olan şiirler
 2. Bağlantısı iki mısra olan şiirler
- C. 11 heceli şiirler / Yedekli Koşmalar
 1. Tek mısra bağlantılı yedekli koşma
 2. İki mısra bağlantılı yedekli koşma
 3. Dört mısra bağlantılı yedekli koşma / Dört mısra bağlantılı müstazat koşma
- D. Yedekli Divan / Müstazat Divan
- E. Bentlerin ve bağlantıların hece sayıları farklı olan şiirler

IV. Yedekli Beşli

- A. Tek mısra bağlantılı şiirler
- B. İki mısra bağlantılı şiirler
- C. Üç mısra bağlantılı şiirler
- D. Dört mısra bağlantılı şiirler
- E. Zincirli Cigalı Muhammesler
- V. Yedekli Altılı / Yedekli Müseddes
- VI. Yedekli Sekizli

Yedekli şiirler konusunun ayrıntılarına geçmeden evvel, bu şiirlerin konularına temas etmemiz gerekmektedir. Yedekli şiirler ihtiva ettiği konular itibariyle diğer âşık edebiyatı şiir numunelerinin dışında bir durum sergilemezler. Hayatta insanların iç içe olduğu olay, düşünce, durum, görüş vs. gibi hususlar bu şiirlerde de karşımıza çıkmaktadır. Elimizdeki örneklerde tespit ettiğimiz konuları bu başlıklar altında sıralayabiliriz: Aşk-sevgi, tasavvufî, kişisel, mezhep inancı, dert, hatıra, güzelleme, koçaklama, öfke, başlık parası, evcil hayvan, bir ülkenin dramı, ağıt, didaktik, birlik-beraberlik, millî, savaş destanı, aile ve geçim sıkıntısı, ümit ve beklentiler, şikâyet, şehide övgü (kişiye veya hayvana övgü), seyahat.

I: Yedekli İkili

Temeli yani bent kısmı beyit olan şiirlerdir. Bağlantı yani yedek olarak getirilen mısra sayısı bir veya iki olabilir. Bağlantılar, beyitte mısra aralarına getirilebildiği gibi ve beyitlerin sonlarına da getirilebilir.

Bu çerçevede yedekli ikilileri şöyle gruplandırabiliriz:

A. Bağlantıları beyit aralarına getirilen yedekli ikililer

1. Beyit aralarına birer mısra eklenen yedekli ikililer
2. Beyit aralarına iki mısra eklenen yedekli ikililer

B. Bağlantıları (ziyade mısraları) beyit sonlarına getirilen yedekli

ikililer

Bu şiirlerin bent sayıları 3-4 arasında değişir. Bentler, 13 hece, bağlantılar 5 hecelidir. Aynı usulde şiirler bazen şiir karşılaşmaları şeklinde de icra edilirler.

Mısra aralarına birer mısra eklenen şiirlerin kafiye düzeni; *aa-aa*, *bb-aa*, *cc-aa*, *dd-aa*... Mısra aralarına iki mısra eklenen ikili şiirlerin kafiye düzeni ise; *a-aa a-aa*, *b-bb a-aa*, *c-cc a-aa*... şeklindedir.

Yedekli ikililerin farklı bir şekli de bağlantı sözlerinin beyitlerden sonra getirilen şekilleridir. Bu tip şiirlerin bent kısmı 11, ziyade kısımlar ise, 5 veya 9 hecelidir. Bent sayıları 4 civarındadır. Kafiye düzeni; *aa-bbbc*, *dd-eeec*, *ff-hhhc* şeklindedir.

Beyitler 11, dörtlükler 5 hecelidir. Ziyade dörtlüklerinin her biri farklı sözcüklerdir.

A. Bağlantıları beyit aralarına getirilen yedekli ikililer

1. Beyit aralarına birer mısra eklenen yedekli ikililer

Asıl mısralar $8+5=13$, ziyade mısralar 5 heceli ve farklı sözcüklerdir. Şiirlerin kafiyelerinin şeması şöyledir:

-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----a
-----a	-----a
-----b	-----d
-----b	-----d
-----a	-----a
-----a	-----a

Sümmanî: I. şiir: 6 bent. Konu; tasavvufî.¹ II. Şiir: 9 bent. Konu; aşk.²

Reyhani: 3 bent. Konu; aşk.³

Ruhanî: 3 bent. Asıl mısralar $8+5=13$, ziyade mısralar 5 heceli ve farklı sözcüklerle. Konu; aşk.⁴

Teknik özellikleri aynı olan bu tarz müstezat şiir şekillerine **âşık karşılaşmalarında** da rastlarız. Elimizde *Türabî* (Temel Şahin) -*Nâzım İrfan Tanrikulu* -*Sümmanioğlu* (Hüseyin Yazıcı)'nın birlikte gerçekleştirdiği bir müstezat atışma örneği bulunmaktadır. Karşılaşmanın kafiye düzeni yukarıda olduğu gibidir.⁵

¹ Hayrettin RAYMAN, *Âşık Sümmanî, Hayatı Edebî Şahsiyeti Şiirleri ve Şiirlerinin Tahlili*, Ank., 1977, s. 326-327.

² Hayrettin RAYMAN, a. g. e., s. 327.

³ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Yaşar Reyhanî*, Erzurum, 1997, s. 250.

⁴ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Mustafa Ruhanî*, Erzurum, 1987, s. 254.

⁵ Nazım İrfan TANRIKULU, *Âşıklar Divanı*, İst., 1998, s. 530-531.

2. Beyit aralarına iki mısra eklenen yedekli ikililer

Ruhanî: 3 bent. Konu; aşk. Bent niteliğindeki asıl mısralar 8+5=13, 2 mısra olarak getirilen ziyade mısralar ise, 5 heceli ve birbiriyle kafiyeli olan farklı sözlerdir.⁶ Şiirin kafiye düzeninin şeması şöyledir.

-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----a
-----a	-----a
-----a	-----a
	-----c
	-----c
	-----c
	-----a
	-----a
	-----a

B. Bağlantıları (ziyade mısraları) beyit sonlarına getirilen yedekli ikililer

Âşık: 4 bent. Konu; aşk Beyit+dörtlük şeklinde. Beyitler 11, dörtlükler 5 hecelidir. Ziyade dörtlüklerinin her biri farklı sözlerdir ve dördüncü mısralar 5 değil dokuz hecedir.

-----a	-----d
-----a	-----d
-----b	-----e
-----b	-----e
-----b	-----e
-----c	-----c
	-----f
	-----f

⁶ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Mustafa...* 253.

-----h
 -----h
 -----h
 -----c⁷

Âşık Ali: Toplam 4 bent. Konu; aşk. Beyit+4'lük şeklinde. Beyitler 11, dörtlükler 5 hecelidir. Dörtlüklerin her birinin sözleri farklıdır. Şiir, *Âşık*'ın yukarıdaki şiirine naziredir.

-----a	-----d
-----a	-----d
-----b	-----e
-----b	-----e
-----b	-----e
-----c	-----c

-----f
-----f
-----h
-----h
-----h
-----c ⁸

II. Yedekli Üçlü

Bent sayıları 3 ilâ 18 arasında değişir. Hece sayıları ise 5, 7, 8, 11, 14 ve 15 şeklindedir. Genellikle üçlükler kendi arasında kafiyelidirler.

Yedekli üçlüler, aldıkları bağlantıların mısra sayıları, söz ve kafiye durumları açısından farklılık gösterirler. Ortaya çıkan bu farklı yapı şöyle tasnif edilebilir:

⁷ Ahmet Talat ONAY, *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, (Haz. Cemal KURNAZ), Ank., 1996, s. 204.

⁸ Sadeddin Nüzhet ERGUN, *Türk Şairleri*, C.1, İst., 1936, s. 403-404. / Refik Ahmet SEVENGİL, *Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri*, İst., 1965, s. 150-151. / Ahmet Talat ONAY, a. g. e., s. 205.

- A. Bağlantı mısraları ikilik olan şiirler
 B. Bağlantı mısraları üçlük olan şiirler
 C. Bağlantı mısraları dörtlük olan şiirler
 1. Bağlantı sözleri bent arasında olan şiirler
 2. Bağlantı sözleri bentlerin sonunda olan şiirler
 D. Her mısradan sonra bağlantı eklenen şiirler
 E. Bağlantıları altı mısra olan parçalar

Bağlantı kısımlarının yani ziyade kısımların söz ve kafiye durumları ise, şu şekildedir.

*Bağlantı sözleri her bendin sonunda aynen tekrarlanır.

*Bağlantılar, farklı sözlerle, kendi arasında kafiyelidir.

*İlk mısra aynı ikinci mısralar değişik sözlerledir.

*İlk mısra farklı ikinci mısralar aynı sözlerledir.

*Her mısradan sonra getirilen ilave sözler bağlı bulunduğu mısra ile kafiyeli fakat farklı sözlerledir.

*Bağlantılar, farklı sözlerle söylendiğinde bunlara bağlı olarak farklı şekilde de kafiyelenirler.

A. Bağlantı mısraları ikilik olan şiirler

Bu şiirlerin şeması şöyle gösterebiliriz:

-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----b	-----b
-----b	-----b
-----d	
-----d	
-----d	
-----b	
-----b	

5 Heceli olanlar:

Feymanî: 7 bent. Bağlantılar aynı sözlerle. Konu; tasavvufî.⁹

7 Heceli olanlar:

Kayıkçı: 5 bent. Bağlantıların ilk mısraları aynı ikinci mısraları değişik sözlerledir. Konu; TRT. ¹⁰

Yoksul Derviş: 5 bent. Bağlantılar aynen tekrarlanmıştır.. Konu; mezhep inancı.¹¹

8 Heceli olanlar:

Aşağıdaki 8 heceli şiirlerde bağlantı sözleri aynen tekrar edilmiştir.

Seyranî: I. şiir: 4 bent. Konu; aşk.¹² II. şiir: 4 bent. Konu; aşk.¹³ III. şiir: 4 bent. Konu; aşk.¹⁴

Emine Beyza: 6 bent. Konu; mezhep inancı.¹⁵

Halil Karabulut: 9 bent. Konu; tefekkür.¹⁶

Pervanî: 18 bent. Konu; dini.¹⁷

Feymanî: 6 bent. Konu; aşk.¹⁸

⁹ Erman ARTUN, *Günümüzde Adana Aşıklık Geleneği (1966-1996) ve Aşık Feymani*, Adana, 1996, s. 352-353.

¹⁰ Ali KAYIKÇI, *Samsunlu Halk Şairleri ve Âşıkları*, Samsun, 1991, s. 295.

¹¹ Yoksul Derviş, *Dost İline Götür Beni*, Ank., 1989, s. 78-80.

¹² Ali ÇATAK, *Bütün Yönleriyle Seyranî*, Kayseri, 1992, s. 314-315.

¹³ Ali ÇATAK, a. g. e., s. 318.

¹⁴ Ali Çatak, a. g. e., s. 325.

¹⁵ İlkin MANYA, *Halk Şiirinde Ana Sesi*, s. 46-47.

¹⁶ Saim SAKAOĞLU, *Senin Aşkınla-Kadirlili Âşık Halil Karabulut*, Konya, 1987, s. 131.

¹⁷ Hülya ÇİFTÇİ, *Eskişehir ve Çevresinde Yetişen Halk Şairlerimiz*, İzmir, 1995, s. 79-82 (Ege Üniversitesi, Basılmamış Lisans Tezi).

¹⁸ Erman ARTUN, a. g. e., s. 385-386.

Gözübenli: I. şiir: 5 bent. Konu; millî.¹⁹ II. şiir: 5 bent. Konu; millî.²⁰

Yanık Umman: I. şiir: 6 bent. Konu aşk.²¹ II. şiir: 6 bent. Konu; aşk.²² III. şiir: 7 bent. Konu; aşk.²³

8 heceli şu şiirlerde ise, bağlantıların ilk mısraları aynı, ikinci mısraları değişik sözlerledir.

Hicranî: 3 bent. Konu; aşk.²⁴

Pervanî: 5 bent. Konu; dini.²⁵

Kayıkçı: 7 bent. Konu, seyahat.²⁶

Bağlantıların ikinci mısraları aynı, ilk mısraları değişik sözlerle olan 8 heceli şiirler de vardır. Serdarî, Gözübenli ve Polatoğlu'nda bu tip örneklere rastlarız.

Serdarî: 5 bent. Konu; aile ve geçim sıkıntısı.²⁷

Gözübenli: 5 bent. Konu; millî.²⁸

Polatoğlu: I. şiir: 4 bent. Konu; millî.²⁹ II. şiir: 4 bent. Konu; sevgi.³⁰

Bentleri üçlük, bağlantıları da kendi arasında kafiyeli ve tamamı farklı sözlerle olan 8 heceli şiirlere de rastlamamız mümkündür. III. şiir:

¹⁹ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 61.

²⁰ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 69.

²¹ Hayrettin İVGİN, *Âşık Yanık Umman-Dertler Dertler Üstüne*, Ank., 1988, s. 56-57.

²² Hayrettin İVGİN, a. g. e., s. 94-95.

²³ Hayrettin İVGİN, a. g. e., s. 87-88.

²⁴ Sabri Özcan SAN, *Âşık Hicranî*, Ank., 1987, s. 225.

²⁵ Hülya ÇİFTÇİ, a. g. tez., s. 110.

²⁶ Ali KAYIKÇI, a. g. e., s. 329.

²⁷ Kadri ÖZYALÇIN-Kemal GÜRPINAR, *Şarkışlalı Serdarî*, Sivas, 1938, s. 41-42.

²⁸ Mustafa ÖNDER, *Türk'ün Gücü*, Kayseri, 1981, s. 38.

²⁹ Yusuf POLATOĞLU, *Gönlümü Dinlerken*, İst., 1988, s. 181.

³⁰ Yusuf POLATOĞLU, a. g. e., s. 184

6 bent. Bağlantılar, kendi arasında kafiyeli ve tamamı farklı sözlerle. Konu taşlama.³¹

10 Heceli olanlar:

Seyranî: 4 bent, 5+5=10 heceli. Bağlantıların aynen tekrar edildiği şiirde, her bent kendi arasında kafiyelidir. Konu; aşk.³²

11 Heceli olanlar:

Âşık edebiyatında, bendi üçlük olup bağlantı sözleri aynen tekrar edilen çok sayıda 11 heceli şiir vardır. Tespit ettiğimiz şiirlerin başlıcaları şunlardır:

Pir Sultan Abdal: I. şiir. 3 bent. Konu; mezhep inancı.³³ II. şiir. 4 bent. Konu; mezhep inancı.³⁴ III. şiir: 4 bent. Konu; ağıt.³⁵ IV. şiir: 7 bent. Konu; mezhep inancı.³⁶

Gevherî: 3 bent. Konu; aşk.³⁷

Serdarî: 6 bent. Konu; hatıra.³⁸

Hicranî: 6 bent. Bağlantılar kendi arasında kafiyeli. Konu; millî.³⁹

Kâzım Baba: 4 bent. Konu; Bektaşî itikadı.⁴⁰

Feryadî: I. Şiir. 4 bent. Konu; aşk.⁴¹ II. Şiir: 4 bent. Konu; aşk.⁴²

³¹ Yusuf POLATOĞLU, a. g. e., s. 168-169.

³² Ali Çatak, a. g. e., s. 320-321.

³³ İbrahim ASLANOĞLU, *Pir Sultan Abdallar*, İst., 1984, s. 392.

³⁴ İbrahim ASLANOĞLU, a. g. e., s. 390.

³⁵ İbrahim ASLANOĞLU, a. g. e., s. 434-435.

³⁶ İbrahim ASLANOĞLU, a. g. e., s. 395.

³⁷ Şükrü ELÇİN, *Gevherî Divanı*, Ank., 1984, s. 211.

³⁸ Kadri ÖZYALÇIN-Kemâl GÜRPINAR, *Şarkışlalı Serdarî*, Sivas, 1938, s. 16-17.

³⁹ Sabri Özcan SAN, a. g. e., s. 72.

⁴⁰ Turgut KOCA, *Kâzım Baba Divanı*, İst., 1959, s. 100-101.

⁴¹ Kadir PÜRLÜ-Kutlu ÖZEN, *Âşık Feryadî*, Sivas, 1996, s. 87.

⁴² Kadir PÜRLÜ-Kutlu ÖZEN, a. g. e., s. 102-103.

Mevlüt İhsanî: 16 bent. Konu; dinî.⁴³

Dertli Kâzım: 4 bent. Konu; aşk.⁴⁴

Şemsi Yastıman: 3 bent. Konu; öfke.⁴⁵

Erozan: 5 bent. Konu; başlık parası.⁴⁶

Gözübenli: 3 bent. Konu; sevmek-sevilmek.⁴⁷

Yoksul Derviş: I. şiir: 6 bent. Konu; mezhep inancı.⁴⁸ II. şiir: 5 bent. Konu; mezhep inancı.⁴⁹

Yanık Umman: I. şiir: 8 bent. Konu; şikâyet.⁵⁰ II. şiir: 4 bent. Konu; dert.⁵¹

Süleyman Yücekaya: 5 bent. Konu, millî.⁵²

Yusuf Polatoğlu: 3 bent. Konu; kahramanlık.⁵³

Bendi 11 heceli olan bazı şiirlerin bağlantılarının ilk mısraları aynı, ikinci mısraları değişik sözlerdir.

Ali Taş: 4 bent. Konu; millî.⁵⁴

Fehmi Gür: 8 bent. Konu; kişisel.⁵⁵

⁴³ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Mevlüt İhsanî*, Erzurum, 1997, s. 83-84.

⁴⁴ Halil ATILGAN, *Âşık Dertli Kâzım*, Adana, 1990, s. 63.

⁴⁵ Erol ÜLGEN, *Şemsi Yastıman Hayatı ve Eserleri*, İst., 1995, s. 182.

⁴⁶ Durali DOĞAN, *Yozgat Şair ve Yazarları*, Ank., 1988, s. 119-120.

⁴⁷ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 59.

⁴⁸ Yoksul Derviş, *Yüzbin Oldu Yarelerim*, Ank., 1989, s. 8-9.

⁴⁹ Yoksul Derviş, *Dost...* s. 68.

⁵⁰ Hayrettin İVGİN, a. g. e., s. 44-45.

⁵¹ Hayrettin İVGİN, a. g. e., s. 44-45.

⁵² Süleyman YÜCEKAYA, *Dertlerimin Dörtte Biri* (Haz. M. Ali PEKER-İbrahim AKBAŞ), Ank., Tarihsiz, s. 108-109.

⁵³ Yusuf POLATOĞLU, a. g. e., s. 177.

⁵⁴ Tahir Kutsi MAKAL, *Âşıklar Şöleni*, İst., 1977, s. 32. / Feyzi HALICI, *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri- Güldeste*, Ank., 1992, s. 437-438.

Gözübenli : 3 bent. Konu; dert.⁵⁶

Bir kısmının ise bağlantıların ikinci mısraları aynı ilk mısraları değişik sözlerledir.

Yanık Umman: 5 bent. Konu, aşk.⁵⁷

Dindarî: 4 bent. Konu; güzellikler.⁵⁸

Bağlantılar, kendi arasında kafiyeli ve tamamı farklı sözlerle olanlar ise azımsanmayacak sayıda.

Hicranî: 5 bent. Konu; tasavvufi.⁵⁹

Recaî: 3 bent. Konu; kişisel.⁶⁰

Efkârî: 50 bent. Konu; öğrenciler.⁶¹

Reyhanî: 5 bent. Konu; dert.⁶²

Gözübenli :I. şiir: 3 bent. Konu; şehide övgü.⁶³ II. şiir: 3 bent. Konu; sevmek-sevilmek.⁶⁴

Süleyman Yücekaya: 5 bent. Konu; millî.⁶⁵

Gurbetçi:3 bent. Konu; güzelleme.⁶⁶

Recep:14 bent. Konu; Afganistan dramı.⁶⁷

⁵⁵ Ramazan ÇİFTLİKÇİ, *Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür*, Malatya (1997), s. 32-133.

⁵⁶ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 48.

⁵⁷ Hayrettin İVGİN, a. g. e., s. 51.

⁵⁸ Âşık Dindarî, *Eskimeyen Aşk*, Baskı yeri yok, 1981, s. 65.

⁵⁹ İlhan YARDIMCI, *Bayburtlu Hicranî*, İst., 1968, s. 60-61.

⁶⁰ Mehmet GÖKALP, *Artvinli Saz Şairleri*, İst., Tarihsiz, s. 45.

⁶¹ Hayrettin RAYMAN, *Ardanuçlu Âşık Efkârî*, Erzincan, 1998, s. 187-195.

⁶² Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Yaşar Reyhanî*, s. 239.

⁶³ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 35.

⁶⁴ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 59.

⁶⁵ Süleyman YÜCEKAYA, a. g. e., s. 174.

⁶⁶ Komisyon, *Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi*, Ank., 1992, s. 171.

14 Heceli olanlar:

7+7=14 duraklı şiirlerdir. 8 heceli ve 11 heceli şiirlerde olduğu gibi bağlantı sözleri aynen tekrarlanan sözler olabildiği gibi, farklı sözler de olabilir. Bunun yanında bağlantı mısralarının birisi değişik sözlerden oluşabilir.

Hacı Hasan Uğur: I. şiir. 4 benttir. Bağlantılar farklı sözcüklerdir. Konu; dinî.⁶⁸ II. şiir: 5 bent. Bağlantıların ilk mısraları aynı, ikinci mısralar farklı sözcüklerdir. Konu; dinî.⁶⁹

Feymanî: I. şiir.10 bent. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; Bosna-Hersek Destanı.⁷⁰ II. şiir: 9 bent. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; birlik-beraberlik.⁷¹

Gözübenli: 3 bent. Bağlantılar farklı sözcüklerle. Konu; mistik-didaktik.⁷²

Dertli Kâzım: 6 bent. Bağlantıların ikinci mısraları aynı sözcüklerdir.

15 Heceli olanlar:

8+7=15 duraklı şiirlerdir. Kafiye düzeni, *aaaba, cccca, dddda* şeklindedir.

Şenlik: 4 benttir. Bağlantılar farklı sözcüklerdir. Konu; aşk.⁷³

Feymanî: 7 benttir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; millî.⁷⁴

16 Heceli olanlar:

⁶⁷ Recep KIZILKAYA, *Gönüller Birleşince*, Sivas, 1989, s. 35-37.

⁶⁸ Hacı Hasan UĞUR, *Bir Sevda Saçtım Söğütlü'den*, Elbistan, 1995, s. 97.

⁶⁹ Hacı Hasan UĞUR, a. g. e., s. 135.

⁷⁰ Erman ARTUN, a. g. e., s. 342-343.

⁷¹ Erman ARTUN, a. g. e., s. 406-407.

⁷² Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 82.

⁷³ Emir KALKAN, *XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi*, Ank., 1991, s. 61.

⁷⁴ Erman ARTUN, a. g. e., s. 373.

8+8=16 duraklı şiiirlerdir.

Sümmanî: 4 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; dinî.⁷⁵

B. Bağlantı mısraları üçlük olan şiiirler

Bentleri üçlük esasına dayalı olup bağlantı olarak yine üç mısra eklenen şiiirlerdir. Bağlantıların hece sayıları bent kısımlarının hece sayısındadır. Tespit ettiğimiz örnekler çerçevesinde hece sayıları 8, 11, 14 ve 15 şeklinde olduğunu söyleyebiliriz. Bentler ve bağlantılar kendi aralarında kafiyelidirler. Bağlantılar genellikle aynı sözlerledir. Bazen (Âşık Hasan örneğinde olduğu gibi...)bağlantının ilk mısraları farklı sözlerle de olabilmektedir. Bu tip şiiirlerin kafiye düzenleri ise; *aaa-bbb*, *ccc-bbb*, *ddd-bbb*... şeklindedir. Ancak bir örnekte bu düzenin farklılaştığı ve kafiyelenişin *aaa-bbc*, *ddd-bbc*, *eee-bbc* şeklinde olduğu görülmüştür.

-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----b	-----b
-----b	-----b
-----b	-----b
	-----d
	-----d
	-----d
	-----b
	-----b
	-----b

8 heceli olanlar

Köroğlu: 3 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; koçaklama.⁷⁶

⁷⁵ Mehmet KARDEŞ, *Meşhur Saz Şairi Âşık Sümmanî*, İst., 1963, s. 27.

⁷⁶ Cemil YENER, *Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İst., 1973, s. 384.

Tameşvarlı Âşık Hasan: 5 benttir. Bağlantıların ilk mısraları farklı diğer iki mısra aynı sözlerledir. Konu; güzelleme.⁷⁷

Efkârî: 6 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu evcil hayvan (tavuk).⁷⁸

Polatoğlu: 4 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; millî.⁷⁹

Murat Coşkun: 3 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; güzelleme.⁸⁰

11 heceli olanlar

Sümmanî: 5 bent. Bağlantılar aynen tekrar edilmiştir.⁸¹

Gözübenli: 3 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Kafiye düzeni; aaa-bbc, ddd-bbc, eee-bbc şeklindedir. Konu; fanilik.⁸²

Murat Coşkun: 4 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; övgü. (Tansu Çiller'e övgü).⁸³

14 heceli olanlar

Hacı Hasan Uğur: 5 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; millî.⁸⁴

Kayıkçı: 5 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; övgü (hamsi övgüsü).⁸⁵

C. Bağlantı mısraları dörtlük olan şiirler

⁷⁷ Refik Ahmet SEVENGİL, *Yüzyıllar...*, s. 103.

⁷⁸ İlhan BAŞGÖZ, *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İst., 1968, s. 198-199.

⁷⁹ Yusuf POLATOĞLU, a. g. e., s. 182-183.

⁸⁰ Yasemin AVAN, *Aksaraylı Âşıklar*, Aksaray, 1995, s. 43.

⁸¹ Hayrettin RAYMAN, *Âşık Sümmanî...*, s. 168.a. g. e., s. 168.

⁸² Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 58.

⁸³ Yasemin AVAN, a. g. e., s. 147.

⁸⁴ Hacı Hasan UĞUR, a. g. e., s. 28.

⁸⁵ Ali KAYIKÇI, a. g. e., s. 293-294.

Bu tipteki şiirler bağlantının bulunduğu yere göre iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.

1. Bağlantı sözleri bent arasında olan şiirler

Şavşatlı *Deryamî'*ye ait bir şiir bu tarzdadır. Şiir 3 benttir ve bentler 8+7=15 heceli; bağlantılar 7 hecelidir. Bağlantılar, bentlerin ilk mısralarından sonra eklenmiştir. Bağlantıların bitiminden sonra bendin ikinci ve üçüncü mısraları gelmekte ve bent tamamlanmaktadır.⁸⁶ Şiirin kafiye düzeni ve şeması şöyledir:

-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----b	-----d
-----a	-----a

-----e
-----e
-----e
-----e
-----e
-----f
-----a

2. Bağlantı sözleri bentlerin sonunda olan şiirler

Tespit ettiğimiz dört örnek, hece sayıları bakımından farklılıklar göstermektedir. İki bent ve bağlantı olarak 8 heceli; diğer ikisinin ise, bentleri 11, bağlantıları 5 hecelidir. Bunun yanında bentlerin kendi aralarında kafiyeli olmaları, dört şiirin de ortak özelliğidir. Ne var ki, aynı bütünlüğü bağlantılar arasında göremeyiz. Bağlantıların bazıları mani tipinde bazıları da her mısra kendi arasında yahut 1, 3 ve 4. mısralar ortak kafiyelidir. Bu şiirlerin şeması şöyledir:

⁸⁶ Halil AÇIKGÖZ, *Âşık Deryamî Hayatı ve Şiirleri*, İst., 1987, s. 170.

-----a	-----d
-----a	-----d
-----a	-----d
-----b	-----b
-----b	-----b
-----c	-----c
-----b	-----b

-----e
-----e
-----e
-----b
-----b
-----c
-----b

Serdarî: 3 benttir. Bent ve bağlantıları 8 heceli. Bağlantı sözleri her bendin sonunda aynen tekrarlanmıştır. Kafiye düzeni, *aaa-bbcb*, *ddd-bbcb*, *eee-bbcb* şeklindedir. Konu; at.⁸⁷

Pervanî: 3 benttir. Bent ve bağlantıları 8 heceli. Bağlantı sözleri her bendin sonunda aynen tekrarlanmıştır. Kafiye düzeni; *aaa-bcbb*, *ddd-bebb*, *fff-bgbb* şeklindedir. Konu; aşk.⁸⁸

Nurettin: Bentleri 6+5=11, bağlantıları 3+2=5 hecelidir. Kafiye düzeni; *aaa-bbcb*, *ddd-eef*, *ggg-hhıh...* şeklindedir. Konu; aşk.⁸⁹

Polatoğlu: Bentleri 6+5=11, bağlantıları 3+2=5 hecelidir. Kafiye düzeni; *aaa-bbbb*, *ddd-bbbb*, *eee-bbbb* şeklindedir. Konu; millî.⁹⁰

D. Her mısradan sonra bağlantı eklenen şiirler

11 heceli olarak icra edilen bu şiirlerde, her mısranın altına bent mısraı ile aynı kafiye de bir ziyade mısra getirilir. Ziyadeler 5 hecelidir.

⁸⁷ Doğan ATLAY, *İçelli Halk Ozanları*, Mersin, 1997, s. 130-131.

⁸⁸ Hülya ÇİFTÇİ, a. g.e., s. 111.

⁸⁹ K.Nurettin Yıldırım, *Yörenin Dili*, Ank., 1994, s. 86.

⁹⁰ Yusuf POLATOĞLU, a. g. e., s. 180.

Elimizdeki bu tarzda ortaya konulmuş yegâne örnek, âşık karşılaşması şeklindedir. Karşılaşma, Murat Çobanoğlu–Nâzım İrfan Tanrikulu ve Şeref Taşlıova arasında gerçekleşmiştir. Karşılaşmanın kafiye düzeni; *aaaaaa, bbbbbb, ccccc...* şeklindedir. Ancak şunu da belirtelim ki; Çobanoğlu, ziyade sözleri üçlüklere değil de ikiliklere getirmiştir.⁹¹

-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----c	
-----c	
-----c	
-----c	
-----c	
-----c	

E. Bağlantıları altı mısra olan parçalar

Bu tarz şiirlerin şeması şöyledir:

-----a	-----e
-----a	-----e
-----a	-----e
-----b	-----b
-----b	-----b
-----c	-----c
-----b	-----b
-----d	-----d
-----b	-----b
	-----f
	-----f

⁹¹ Nâzım İrfan TANRIKULU, a. g. e., s. 249-250.

-----f
 -----b
 -----b
 -----c
 -----b
 -----d
 -----b

Çırakman:5 bent ve 8 hecelidir. Bağlantı sözleri her bendin sonunda aynen tekrarlanmıştır. Kafiye düzeni; *aaa-bbcdbb*, *eee-bbcdbb*, *fff-bbcdbb* şeklindedir. Konu; öğüt.⁹²

III. Yedekli Dörtlü

Asıl kısmı dört mısradan oluşan yedekli şiirlerdir. Yedekler bir, iki ve dört mısralı olup bunların bende ekleniş şekli de farklı durumlarda olabilmektedir. Yani, yedekler bendin mısra aralarına da sonlarına da getirilebilir. Ana hatlarıyla yedekli dörtlüleri şöyle gruplandırabiliriz:

A. 7 heceli şiirler

B. 8 heceli şiirler

1. Bağlantısı tek mısra olan şiirler

2. Bağlantısı iki mısra olan şiirler

C. 11 heceli şiirler / Yedekli Koşmalar

1. Tek mısra bağlantılı yedekli koşma

2. İki mısra bağlantılı yedekli koşma

3. Dört mısra bağlantılı yedekli koşma / Dört mısra bağlantılı müstazat koşma

D. Yedekli Divan / Müstazat Divan

E. Bentlerin ve bağlantıların hece sayıları farklı olan şiirler

7, 8, 11, 14, 15 ve 16 heceli şekilleri olan yedekli dörtlülerin bent sayıları 3-17 arasında değişir.

Bu şiirlerin bent sayıları 3-17 arasında değişir.

⁹² Hüseyin ÇIRAKMAN, *Çorumlu Halk Ozanları*, İst., 1992, s. 164-165.

Bu şiirlerin bentleri genellikle koşma tipinde kafiyelenir. Yedekli mısralar da istisnai durumlar olsa da çoğunlukla kendi aralarında kafiyelenirler.

A. 7 heceli şiirler

7 heceli ve iki mısralı bağlantıya sahip elimizdeki iki örnek bulunmaktadır. Şiirlerden birisinin bent sayısı 4 diğ erinin ise 17'dir. Bu tip şiirlerde, bağlantılar aynen tekrarlanan sözlerle olabileceği gibi, farklı sözlerle fakat aynı kafiyeye sahip sözler de olabilir. Kafiye düzenleri *abab-cc*, *dede-cc*, *fgfg-cc* şeklindedir. Şayet bentleri mani tipinde kafiyeli ise şiir; *aaba-cc*, *dded-cc*, *ffgf-cc* düzeninde bir kafiyeye sahiptir.

-----a	-----d
-----b	-----e
-----a	-----d
-----b	-----e
-----c	-----c
-----c	-----c
	-----f
	-----g
	-----f
	-----g
	-----c
	-----c

Zülalî: 4 benttir. Bentlerin kafiye düzeni mani tipindedir. Bağlantı sözlerinin ilk mısraları farklı, fakat aynı sözlerledir. Konu; tabiat.⁹³

Eminî: 17 benttir. Bağlantılar aynen tekrarlanan sözler şeklindedir. Kafiye düzeni; *abab-cc*, *dede-cc*, *fgfg-cc* şeklindedir. Konu; cumhuriyet.⁹⁴

B. 8 heceli şiirler

⁹³ İ. Ünver NASRATTINOĞLU, *Posoflu Âşık Zülalî*, Ank., 1987, s. 135.

⁹⁴ Eminî Düştü, *Atatürk'ün Türkiye'si*, Ank., 1991, s. 15.

Bentleri ve bağlantıları 8 hece olan şiirlerdir. Bentleri dört, bağlantıları bir bazen de iki mısradır. Bağlantısı tek mısra olanların kafiye düzenleri; *aaab-c*, *dddb-c*, *eeeb-c* yahut *aaaa-b*, *cccc-b*, *dddd-b*; bağlantısı iki mısra olanların kafiye düzenleri ise; *abab-bb*, *cccb-bb*, *dddb-bb* / *ab-cc*, *ddde-cc*, *fffb-cc* veya *abab-cb* *dddb-cb*, *eeeb-cb*... inedir. Bazı şiirlerin ise bentleri mani kafiye düzeninde kafiyelenmiştir. Bent sayıları 3-8 arasında değişir. Bağlantı sözleri aynen tekrarlanabileceği gibi aynı kafiyeye sahip fakat farklı sözlerle de olabilir.

Konuları, genellikle güzellik, aşk, tabiat üzerine olan bu tipteki 8 heceli şiirlere **yedekli semaî** yahut **ayaklı semaî** diyebiliriz. Nitekim Erkiletli Âşık Hasan'ın bu şekildeki şiirine **ayaklı semaî** adı verilmiştir.

1. Bağlantısı tek mısra olan şiirler

-----a	-----d
-----a	-----d
-----a	-----d
-----b	-----b
-----c	-----c
	-----e
	-----e
	-----e
	-----b
	-----c

Âşık Hasan (Erkiletli): 5 benttir. Bağlantılar aynı sözlerdedir. Kafiye düzeni bent kısımları koşma tarzında kafiyelenen yani; *aaab-c*, *dddb-c*, *eeeb-c* düzenindedir. Konu, öğüt.⁹⁵

Ruhanî: 7 benttir. Bağlantı sözleri farklı fakat birbiriyle kafiyelidir. Kafiye düzeni; *aaaa-b*, *cccc-b*, *dddd-b* şeklindedir. Konu; sosyal tenkit.⁹⁶

2. Bağlantısı iki mısra olan şiirler

⁹⁵ Rasim DENİZ, *Erkiletli Âşık Hasan (Zeynî)*, Kayseri, 1996, s. 113.

⁹⁶ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Mustafa Ruhani*, s. 54-55.

-----a	-----d
-----b	-----d
-----a	-----d
-----b	-----b
-----c	-----c
-----c	-----c
	-----e
	-----e
	-----e
	-----b
	-----c
	-----c

Köroğlu: 5 benttir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Kafiye düzeni; *abab-cb dddb-cb, eeeb-cb* şeklindedir. Konu; yiğitlik.⁹⁷

Seyranî: I. şiir: 4 benttir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Şiir; *aaab-cc, dddb-cc, eeeb-cc* kafiye düzenindedir. Konu; aşk.⁹⁸ II. şiir: 4 bent. Bentleri mani kafiye düzeninde kafiyeleşmiştir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; aşk.⁹⁹

Zühalî: I. şiir: 5 bent. Bağlantıların ilk sözcüğü aynı sözcükleri ihtiva etmektedir. Konu ; tabiat.¹⁰⁰ II. şiir: 4 benttir. Bentlerin kafiye düzeni mani tipindedir. Bağlantı sözcüklerinin ilk mısraları farklı fakat aynı sözcüklerdir. Konu; millî.¹⁰¹

Talibî Coşkun: 6 bent. Bentler koşma düzeninde kafiyeleşmiştir. Bağlantı sözcükleri aynen tekrardır. Konu; aşk.¹⁰²

Kemalî Bülbül: I. şiir: 4 benttir. Bentleri *Seyranî*'nin şiirinde olduğu gibi mani tipinde kafiyeleşmiştir. Bağlantı sözcükleri aynen

⁹⁷ Fuat KÖPRÜLÜ, *Türk Saz Şairleri*, C. I, İst., 1940, s. 40-41.

⁹⁸ Ali ÇATAK, a. g. e., s. 316-317.

⁹⁹ Ali ÇATAK, a. g. e., s.326-327.

¹⁰⁰ Ensar ASLAN, *Doğu Anadolu Saz Şairleri*, Erzurum, 1978, s. 73-74.

¹⁰¹ Ensar ASLAN, a. g. e., s. 84.

¹⁰² Feyzi HALICI, a. g. e., s. 97-98.

tekrarlanan sözcükler olup birbiriyle kafiyelidir. Konu; fanilik.¹⁰³ II. şiir. 8 benttir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Bentler koşma tipinde kafiyelidir. Konu; bankerlik.¹⁰⁴ III. şiir: 4 dörtlük, bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; kendi şahsı ile düşünceler.¹⁰⁵

Feymanî: I. şiir. Koşma tipinde 3 benttir. Bağlantıların sözleri aynen tekrarlanmıştır. Konu; aşk.¹⁰⁶ II. şiir: 4 benttir. Teknik özellikleri yukarıdaki şiir gibidir. Konu; millî.¹⁰⁷

Ozan Dündar: 4 benttir. Bentler koşma kafiye düzeninde kafiyelidir. Bağlantıların ilk mısraları aynı ikinciler farklı sözcüklerdir. Konu; toprak için güzelleme.¹⁰⁸

Hasan Turan: Şiir, koşma tarzında kafiyelenmiş 6 benttir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; aşk.¹⁰⁹

Kara: 3 benttir. Bentler koşma tipinde kafiyelidir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; aşk.¹¹⁰

İsa Oğuz: Şiir, koşma tarzında kafiyelenmiş 6 benttir. Bağlantılar aynı sözcüklerdir. Konu; memleket güzellemesi.¹¹¹

Bentleri dörtlük, bağlantısı ikilik olan şiirlere örnek niteliğinde elimizde bir de **karşılaşma** örneği bulunmaktadır. Karşılaşma 8 heceli olup *Kenzî* ile *Zühalî* arasında geçmiştir. Dörtlük kısımları olan bentler koşma düzeninde kafiyelenmiştir. Bağlantılar ise, her âşığın kendisine ait olmak kaydıyla kendi aralarında kafiyelidir. Konu; aşk.¹¹²

¹⁰³ Âşık Kemalî Bülbül, *Yılları Yendim*, Ank., 1990, s. 7.

¹⁰⁴ Âşık Kemalî Bülbül, *Nerdeyim?* Ank., 1984, s. 44-45.

¹⁰⁵ Âşık Kemalî Bülbül, *Nerdeyim?* s. 46.

¹⁰⁶ Erman ARTUN, a. g. e., s. 396.

¹⁰⁷ Erman ARTUN, a. g. e., s. 446-447.

¹⁰⁸ Ozan Dündar, *Başak*, Ank., 1977, s. 64.

¹⁰⁹ Hasan Turan, *Nem Alacak Felek Benim*, Ank., 1997, s. 68-69.

¹¹⁰ İbrahim KARA, *Nurlar Dökülsün*, Ank., 1990, s. 11.

¹¹¹ Feyzi HALICI, a. g. e., s. 337-338.

¹¹² Yunus ZEYREK, *Posoflu Âşık Zülalî*, İst., 1988, s. 56-58.

C. 11 heceli şiirler / Yedekli Koşmalar

Bunlara yaygın ismiyle *ayaklı koşma* olarak bilinir. Çoğu iç kafiyeli olduğu için **musammat ayaklı koşma** veya **musammat müstezat koşma** da denilir. Yedekli koşma, bir bakıma divan şiirindeki müstezada benzer.

Yedekli koşmalarda, bağlantı sözlerinin yapısı ve dörtlüklere getirildikleri yer farklılıklar gösterir. Kars yöresinde, yedekli koşma söylenirken âşıklar daha ziyade bağlantı olarak dörtlüklerin ortasına bir bayatı eklerler. Ancak salt dörtlükten ibaret olan bayatlarla yetinmeyip 5, 6, 7 ve 8 mısradan oluşan bayatılar da getirebilirler. Bayatılar, 7 veya 8 hecelidirler.¹¹³

Yedekli koşmanın, aşağıda ayrıntılarıyla üzerinde durduğumuz başka şekilleri de vardır. Dolayısıyla, şekillerin farklılığı, “Bu şiirlere ne ad vereceğiz?” sorusunu da beraberinde getirmektedir. Şekilleri burada tanıtırken, söylediğimiz sebepten dolayı burada, aynı zamanda bu şiirlere isim verme problemiyle de karşı karşıya olduğumuzu biliyoruz. Araştırma çerçevesi içerisinde gördüğümüz özellikleri göz önünde tutarak, çalışmamızda konunun bu cephesini de makul tarzda çözümlenmeye çalıştık. Sözgeşi, elimizdeki örneklerin yapısına baktığımızda yedekli koşma ana başlığı altında topladığımız bu şiirleri **Tek mısra bağlantılı yedekli koşma**, **İki mısra bağlantılı yedekli koşma** gibi adlarla tanıtmayı uygun bulduk.

1. Tek mısra bağlantılı yedekli koşma

Dörtlük sonlarına 3+2=5 heceli bir mısralık bağlantı mısraları getirilir. Şiirin bentleri 11 hecelidir ve şiir koşma düzeninde kafiyelidir. Tokatlı Gedaî'nin musammat düzendeki şiiri, bu tarzda ortaya konulmuştur.¹¹⁴ Şiirin genel kafiye düzeni ise şu şekildedir:

-----a	-----c
-----b	-----c
-----b	-----c
-----a	-----b

¹¹³ M. Fahrettin KIRZIOĞLU, *Halk Edebiyatı Deyimlerimiz*, **Türk Dili**, S. 126, III. 1962, s. 352-353.

¹¹⁴ Yahya Muhtar DAĞLI, **Tokatlı Gedayî Hayatı ve Eserleri**, İst., 1943, s. 105-106.

-----b
-----b
-----d
-----d
-----d
-----b
-----b

Diğer taraftan Posoflu *Müdamî*'nin 14 bentten oluşan 11 heceli ve her bendin sonunda aynen tekrarladığı bir şiiri de bu çerçevede ele alınabilir. Şiirin konusu millîdir.¹¹⁵

2. İki mısra bağlantılı yedekli koşma

a. Dörtlüklerin sonuna iki mısralık bağlantı sözleri getirilir. Onun için bu şiirleri “iki bağlantılı yedekli koşma” veya “iki bağlantılı ayaklı koşma” diye adlandırabiliriz. Bentler 11 bağlantılar 5 hecelidir. Bunların kafiye şeması ve düzenleri şu şekildedir:

-----a
-----b
-----b
-----b
-----c
-----b
-----b
-----b
-----d
-----d
-----d
-----b
-----b
-----b
-----e
-----e
-----e
-----b
-----b
-----b

¹¹⁵ Ensar ASLAN, *Doğu Anadolu...*, s. 235-236.

b. Diğlerinden farklı olarak bentler ve bağlantılar 11 hecelidir. Kafiye düzenleri; *abab-bb*, *cccb-bb*, *dddb-bb...* veya *aaab-cc*, *dddb-cc*, *eeeb-cc...* şeklindedir. Bağlantı sözleri aynen tekrar olabileceği gibi farklı sözlerle de olabilir. Sözler farklı da olsa, genellikle bağlantılar birbirleriyle kafiyelidirler.

Nihanî: 5 benttir. Bağlantılar kendi aralarında kafiyeli ve farklı sözlerledir. Konu; ağıt.¹¹⁶

Mahmut Erdal: 4 benttir. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; aşk.¹¹⁷

Reyhanî: 4 benttir. Bağlantılar farklı sözlerle fakat birbiriyle cinaslı olan kelimelerle kafiyelendirilmiştir. Konu; güzelleme.¹¹⁸

Gülhanî (Erzurumlu): 5 bent. Bağlantılar aynı sözlerledir. Konu; aşk.¹¹⁹

Gözübenli: I. Şiir: 3 benttir. Bağlantılar farklı sözlerle fakat birbiriyle kafiyelidir. Konu; millî.¹²⁰ II. şiir: 3 benttir. Bağlantılar farklı sözlerle fakat birbiriyle kafiyelidir. Konu; sosyal tenkit.¹²¹

Süleyman Yücekaya: 4 bent. Konu; sosyal. Kafiye düzeni, *aaab-cc*, *dddb-cc*, *eeeb-cc...* şeklindedir.¹²²

İki mısralı yedekli koşmaların farklı bir şeklini de Develili Seyranî'de görürüz. Seyranî, 5 heceli bağlantı sözlerini dörtlüklerin sonuna değil de bir mısra dörtlüğün ortasına bir mısra da dörtlüğün sonuna getirerek şiirini vücuda getirmiştir. Şiir, 11 heceli ve 4 benttir.¹²³ Aşk konulu olan bu şiirin kafiye düzeni ve şeması şu şekildedir:

¹¹⁶ Mehmet GÖKALP, *Bardızlı Âşık Nihanî*, Ank., 1988, s. 34.

¹¹⁷ Mahmut ERDAL, *Yine Dertli Dertli İniliyorsun*, Ank., 1995, s. 240.

¹¹⁸ Dilever DÜZGÜN, *Âşık Yaşar Reyhanî*, s. 66.

¹¹⁹ *Köz*, S. 1, 8.1979, s. 31.

¹²⁰ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 72.

¹²¹ Mustafa ÖNDER, a. g. e., s. 102.

¹²² Süleyman YÜCEKAYA, a. g. e., s. 28.

¹²³ Ali ÇATAK, a. g. e., s. 205.

```

-----a          -----c
-----b          -----c
      -----b          -----c
-----a          -----c
-----b          -----b
      -----b          -----b

-----d
-----d
      -----d
-----d
-----b
      -----b

```

3. Dört mısra bağlantılı yedekli koşma / Dört mısra bağlantılı müstezat koşma

Dörtlüklerdeki her mısranın altına 5 heceli ziyade mısra eklenmesiyle meydana getirilen şiirlerdir. Ziyade mısralar da dörtlüklerdeki mısraların kafiyesiyle ortak kafiyelidir. Yani; *aaaaaaaa*, *bbbbbbb*, *ccccccc*, *ddddddd*... şekilde bir kafiye düzenine sahiptir.

```

-----a          -----b
-----a          -----b
-----a          -----b
-----a          -----b

----- a          -----b
----- a          -----b
----- a          -----b
----- a          -----b

-----c
-----c
-----c
-----c

-----c
-----c
-----c
-----c

```

Elimizdeki tamamlanmamış bir karşılaşma bu şekilde ortaya konulmuştur. Karşılaşma Şeref Taşlıova ile Nâzım İrfan Tanrıkulu arasında cereyan etmiştir.¹²⁴

D. Yedekli Divan / Müstazat Divan

Hece sayıları 14, 15 veya 16 olan şiirlerdir. Genellikle bentleri dördlük, bağlantıları iki mısradır. Bu bentlerin sayısı 5-8 arasındadır. Bağlantıların kafiye düzeni genellikle koşmada olduğu gibidir. Ancak 14 hece ile yazılmış bir şiirde (Kaptanî'nin şiiri) bentler kendi arasında kafiyelidir, yani kafiye düzeni; *aaaa-bb, cccc-bb, dddd-bb, eeee-bb...* şeklindedir. Bağlantılar ise, kendi aralarında kafiyelidirler.

-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----a
-----a	-----a
-----c	
-----c	
-----c	
-----c	
	-----a
	-----a

Elimizdeki bir şiirde ise, bağlantı tek mısradır. Bağlantı mısraları aynı kafiye fakat farklı sözlerdedir. Şiir, Âşık Şenlik'e ait olup kafiye düzeni; *aaab-a, cccc-a, dddd-a...* şeklindedir. Şiir 15 heceli ve 5 benttir.¹²⁵

Molla Rahim: I. şiir: 8 benttir. Hece sayıları arasında eşitlik yoktur ve 14-16 arasında değişmektedir. Bağlantı sözleri her bendin sonunda aynen tekrarlanmıştır. Konu; dinî.¹²⁶ II. şiir: 6 benttir. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi, hece sayıları arasında eşitlik yoktur ve 14-16

¹²⁴ Nazım İrfan TANRIKULU, a. g. e., s. 71-72.

¹²⁵ Ensar ASLAN, *Çıldırılı Âşık Şenlik*, Ank., 1975, s. 128.

¹²⁶ *Âşık Molla Rahim'in Eşsiz ve Coşkun Şiirleri*, İst., 1959, s. 34-35.

arasında değişmektedir. Bağlantı sözleri her bendin sonunda aynen tekrarlanmıştır. Konu; dinî.¹²⁷

Müdamî: I. şiir: 5 bent ve 8+5=15 hecelidir. Bağlantılar farklı sözlerle fakat aynı kafiye ilelidir. Konu millî.¹²⁸ II. şiir: 6 bent ve 15 heceli bir şiirdir. Kafiye durumu yukarıdaki şemada olduğu gibidir. Konu; ayrılık.¹²⁹

Rahmanî: 5 bent. Şiirin tamamı 16 hecedir. Bağlantı sözleri her bendin sonunda aynen tekrarlanmıştır. Konu; dinî-mistik.¹³⁰

Tarafımızdan tespit edilen bir şiirde ise, dörder mısradan oluşan 14 heceli bentlere yedi heceli ve yine dört mısralı bir bağlantı eklenmiştir. *Şiir Sivahlı* Kaptanî'ye aittir. Şiirin kafiye düzeni; *aaaa-bbcb, dddd-bbcb, eeee-bbcb...* şeklindedir. Konu; sosyal.¹³¹

E. Bentlerin ve bağlantıların hece sayıları farklı olan şiirler

Bentleri ve bağlantıları dört mısralı olan şiirlerdir. Bazılarının bağlantıları iki mısra olarak karşımıza çıkar. Bent sayıları 3-6 arasında değişir. Bu tip şiirlerin en önemli özelliği bentler ve bağlantılar arasında, hece sayıları bakımından birlik olmamasıdır. Bentler koşma tarzında, bağlantılar mani tipinde yahut kendi aralarında kafiyelenirler. Elimizdeki örneklerin bent ve bağlantılarının hece sayıları şu şekildedir: 11 hece -7 hece, 11 hece -8 hece, 8 hece -15 hece.

Deryamî: 3 benttir. Bentleri, bağlantılar 7 hecelidir. Bentler (11 heceli) koşma düzeninde, bağlantılar (7 heceli) ise, mani düzeninde kafiyelidir. Konu; aşk.¹³²

¹²⁷ *Âşık Molla...* s. 65.

¹²⁸ Bekir Sami ÖZSOY-Halil İbrahim ATAMAN, *Posoflu Âşık Sabit Müdamî*, Kayseri, 1993, s. 173-174.

¹²⁹ Bekir Sami ÖZSOY-Halil İbrahim ATAMAN, a. g. e., s. 189.)

¹³⁰ Ali Rahmani, *Öğütler Destesi*, Ank., 1988, s. 82-83.)

¹³¹ Şiir, 11.10.1999 günü tarafımızdan derlenmiştir.

¹³² Halil AÇIKGÖZ, a. g. e., s. 191-192.

Mahzunî Şerif: 3 benttir. Bentler (11 heceli) ve bağlantılar (8 heceli) ayrı ayrı kendi aralarında koşma tarzında kafiyelidir. Konu, ümit ve beklentiler.¹³³

Dertli Divanî: 5 benttir. Bendi dörtlük (8 heceli) bağlantısı (15 heceli) iki mısra olan bir şiirdir. Bağlantılar aynen tekrarlanmıştır. Şiirin bent kısmı isi koşma tarzında kafiyelidir. Konu; güzelleme.¹³⁴

Sefil Selimî: Toplam üç bent olan şiirin bağlantısı iki mısradır. Bentler 11, bağlantılar 8 hecelidir. Bentlerin kafiye düzeni koşmada olduğu gibidir. Bağlantılar farklı sözlerle ve kendi arasında kafiyelidir¹³⁵

Şenlik-Zülalî: Elimizde, bent ve bağlantılarının hece sayılarının değişik olarak söylendiği bir de **karşılaşma** örneği bulunmaktadır. Karşılaşma *Çıldırılı Şenlik* ile *Posoflu Zülalî* arasında cereyan etmiştir. Karşılaşma toplam 6 benttir. Bentler (11 heceli), koşma düzeninde, bağlantılar (7 heceli) mani düzeninde kafiyelidir.¹³⁶

Bentlerin ve bağlantıların hece sayıları farklı olan şiirler grubuna **cigalı tecnisleri** de dahil edebiliriz. Burada bir konuya açıklık getirmemiz gerekiyor. Bilindiği gibi **tecnis**, birbiriyle cinas oluşturacak kelimelerle vücuda getirilen şiirlerdir. **Cigalı** ise, dörtlüklere eklenen cinaslı manilerdir. Cigalı tecnis terimi ile, şiirin gerek bent gerekse bağlantı kısımları cinaslı şiir kastedilir. Şiirin asıl bölümünü 11 heceli koşma tipi bir şiir meydana getirir ve bağlantı dörtlüğü ekseriya 7 heceli olur. Bağlantı dörtlüğü biraz önce işaret ettiğimiz gibi mani şeklinde de olabilir, her mısraı kendi arasında da kafiyeli olabilir. Cigalı tecnis konusu başlı başına bir çalışmayı gerektirir. Ancak biz burada, edebiyatımıza güzel cigalı tecnis örneklerini kazandıran âşıkların bazılarından söz etmek istiyoruz. Bunlar; *Çıldırılı Şenlik*,¹³⁷ *Zülalî*,¹³⁸

¹³³ Emir KALKAN, a. g. e., s. 492.

¹³⁴ Halil ATILGAN, *Kıyaslı Âşıklar*, Şanlıurfa, 1992, s. 98.

¹³⁵ Doğan KAYA, *Âşık Sefil Selimî-Çobanın Can Pınarı*, Sivas, 1996, s. 36.

¹³⁶ Yunus ZEYREK, a. g. e., s. 69-70.

¹³⁷ Ensar ASLAN, *Çıldırılı Âşık Şenlik*, Ank., 1975, s. 220, 221, 221-222, 223,

¹³⁸ Yunus ZEYREK, a. g. e., s. 62-63.

Müdamî,¹³⁹ Karanî,¹⁴⁰ Püryanî,¹⁴¹ Şevki Halıcı,¹⁴² ve Azerbaycanlı âşıklardan Hasta Kasım,¹⁴³ Musa,¹⁴⁴ Elesker,¹⁴⁵ Mikâyıl Azaflı,¹⁴⁶ Hüseyin Bozalganlı'dır.¹⁴⁷

Cigalı tecnis örneklerine âşık karşılaşmalarında da rastlarız. Bu tip şiirler daha ziyade Taşlıova, Günay Yıldız, Karahanlı, Tanrıkulu, Mürsel Sinan ve Maksut Koca gibi Karşlı âşıklar tarafından icra edilmiştir.¹⁴⁸

Bu bölümde zikredeceğimiz bir başka şiir şekli de **cigalı geraylı**lardır. Geraylı ismi ile Azerbaycan'da 8 heceli şiir kastedilir. Bu şiirlerin cigalı, yani eklemeli şekilleri çok nadirdir. Elimizde Mikâyıl Azaflı'ya ait bir cigalı geraylı bulunmaktadır. Şiir 8 heceli ve üç benttir. Bağlantılar ise 5 heceli olup dörtlüklere üçüncü mısralardan sonra eklenmiştir. Şiirin kafiye düzeni; *aba(bbbb)a*, *ccc(cccc)a*, *ddd(dddd)a* şeklindedir.¹⁴⁹

IV. Yedekli Beşli

7, 8, 15 veya 16 heceli olabilen bu şiirlerin bent sayıları 3-8, bağlantılarının mısra sayıları 1-4 arasında değişir. Bağlantılar aynen tekrarlanan sözler olarak kullanılır. Genellikle bentler ve bağlantıların

¹³⁹ Bekir Sami ÖZSOY-Halil İbrahim ATAMAN, a. g. e., s. 168, 169, 170, 171.

¹⁴⁰ Haydar ÇETİNKAYA, *Kürboyu'ndan Yetişen Ardahanlı Dokuz Âşık*, **Türk Folkloru**, S. 86, 9.1986, s. 16.

¹⁴¹ Haydar ÇETİNKAYA, *Kürboyu'ndan Yetişen Ardahanlı Dokuz Âşık*, **Türk Folkloru**, S. 87, 9.1986, s. 21.

¹⁴² Mustafa CEMİLOĞLU, *Çıldırli Âşık Şevki Halıcı*, **Millî Folklor**, S. 44, Kış 1999, s. 45.

¹⁴³ TDTEA, C. 2, s. 365.

¹⁴⁴ TDTEA, C. 3, Ank., 1993, s. 21.

¹⁴⁵ Nizamettin ONK-İslâm ELESKERZADE, *Göğçeli Âşık Elesker*, Ank., 1987, s. 186, 188, 189, 190, 191.

¹⁴⁶ Ali KAFKASYALI, *Mikâyıl Azaflı Hayatı Sanatı Eserleri*, Erzurum, 1996, s. 322, 323.

¹⁴⁷ TDTEA, C. 3, s. 55

¹⁴⁸ Nazım İrfan TANRIKULU, a. g. e., s. 40, 68, 103, 130, 148, 158, 343.

¹⁴⁹ Ali KAFKASYALI, a. g. e., s. 273.

mısraları kendi aralarında kafiyelidir nadiren farklı kafiye tarzı da görülür. Bunların kafiye düzeni şöyledir:

Tek bağlantılı şiirler: *aaaaa-a, bbbbb-a, ccccc-a.*

İki bağlantılı şiirler: *aaaaa-aa, bbbbb-aa, ccccc-aa.*

Üç bağlantılı şiirler: *aaaaa-bbb, ccccc-bbb, ddddd-bbb.*

Dört bağlantılı şiirler. *aaaba-ccdc, eeefe-gghg, uiji-kklk.*

A. Tek mısra bağlantılı şiirler:

Elimizdeki yegane şiir 4 benttir şiir 16 hecelidir.

-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----b
-----a	-----a
-----c	
-----c	
-----c	
-----c	
-----c	
-----a	

Reyhanî: 4 bent tek bağlantılı şiirdir. Şiir 8+8=16 hecelidir. Kafiye düzeni, *aaaaa-a, bbbbb-a, ccccc-a* şeklindedir. Bağlantı sözleri aynen tekrar edilen sözlerdir. Konu; bülbül.¹⁵⁰

B. İki bağlantılı şiirler:

Tespit ettiğimiz dört şiirin hece sayısı 15-16, bent sayıları 4-7 arasındadır. Kafiye düzenleri, *aaaaa-aa, bbbbb-aa, ccccc-aa* şeklindedir.

Molla Rahim: Molla Rahim'in bu bölümde zikredebileceğimiz 15 heceli 4 bent halinde 3 şiiri vardır. Şiirlerde durak mükemmeliyeti

¹⁵⁰ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Yaşar Reyhanî*, s. 262.

yoktur. Bağlantı sözleri iki mısra halinde olup aynen tekrar edilen sözlerdir. Kafiye düzeni; *aaaaa-aa, bbbbb-aa, ccccc-aa*'dır. Konu; dinî.¹⁵¹

Müdamî: 7 bent, iki bağlantılı ve 8+8=16 heceli bir şiidir. Bağlantı sözleri aynen tekrar edilen sözlerdir. Kafiye düzeni, *aaaaa-aa, bbbbb-aa, ccccc-aa* şeklindedir. Konu; dinî.¹⁵²

C. Üç mısra bağlantılı şiirler

Bentlere üç mısralık yedek eklenen şiirlerdir. Kafiyeleleri; *aaaaa-bbb, ccccc-bbb, ddddd-bbb* düzenindedir.

-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----b	-----b
-----b	-----b
-----b	-----b
	-----d
	-----d
	-----d
	-----d
	-----d
	-----b
	-----b
	-----b

Müdamî: 3 bent, 8 heceli ve bağlantıları üç mısralı bir şiidir. Bağlantılar aynen tekrar edilmiştir. Şiirin kafiye düzeni, *aaaaa-bbb, ccccc-bbb, ddddd-bbb* şeklindedir. Konu; aşk.¹⁵³

D. Dört bağlantılı şiirler

¹⁵¹ Molla Rahim'in Eşsiz ve Coşkun Şiirleri, s. 91, 92, 93.

¹⁵² Bekir Sami ÖZSOY-Halil İbrahim ATAMAN, a. g. e., s. 215-216.

¹⁵³ Ensar ASLAN, Doğu ..., s. 260-261.

8 heceli şiirlerdir. Kafiye düzeni; *aaaba-ccdc, eeefe-gghg, uju-kklk...* şeklindedir. Nadir örnekleri bulunan bir şiir şeklidir.

-----a	-----e
-----a	-----e
-----a	-----e
-----b	-----f
-----a	-----e
-----c	-----g
-----c	-----g
-----d	-----h
-----c	-----g
-----1	
-----1	
-----1	
-----j	
-----1	
-----k	
-----k	
-----l	
-----k	

Ruhanî: 8 bent ve 7 heceli bir şiirdir. Diğerlerinden farklı tarafı, bağlantı sözlerinin mani tipinde ve değişik sözlerle olmasıdır. Kafiye düzeni yukarıdaki gibidir. Konu; sosyal.¹⁵⁴

V. Yedekli Altılı / Yedekli Müseddes

Bent sayıları 5-8, hece sayıları 8, 14 ve 15, bağlantı mısraları ise 1-4 arasında değişebilen şiirlerdir. Kafiye düzeni; tek bağlantılı şiirlerde; *aaaaaa-a, bbbbbb-a, cccccc-a*, iki bağlantılı şiirlerde; *aaaaaa-aa, bbbbbb-aa, cccccc-aa*, üç bağlantılı şiirlerde; *aaaaaa-aba, cccccc-aba, ddddd-aba* şeklindedir.

Tek bağlantılı yedekli altılıların şeması şöyledir:

-----a	-----b
--------	--------

¹⁵⁴ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Mustafa Ruhani*, s. 31-33.

olmakla beraber iki değişik kafiyeli de olabilmektedir. Bazı âşıklar ise, 7 heceli, 4 veya 5 mısralı bir ziyade getirirler.

-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----a	-----c
-----b	-----d
-----b	-----d
-----b	-----d
-----b	-----d
-----b	-----d
-----a	-----a

-----e
-----e
-----e
-----e
-----e
-----f
-----f
-----f
-----f
-----f
-----a

Varhiyanlı Âşık Mehmed: Mehmed'in ilimizde *zencirli cigalı müseddes* adı verilen iki şiiri bulunmaktadır. Şiirlerin her ikisi de 5 bent, 8+8=16 hecelidir. Şiirlerin kafiye düzeni; *aaaaa-bbbb-a, cccc-dddd-a, eeee-ffff-a...* şeklindedir. Konu, aşk.¹⁵⁸

Şemkirli Aşık Hüseyin: 5 bent ve 8+8=16 hece olan şiir *zencirli cigalı müseddes*dir. Şiirin ziyade bölümleri 7 hecelidir, fakat farklı sözlerle vücuda getirilen ziyadeler, mısra sayıları açısından birlik göstermezler. Bazıları 5 bazıları ise 4 mısradır. Konu; aşk.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Ehliman AHUNDOV ..., a. g. e., s. 92-94.

¹⁵⁹ Ehliman AHUNDOV..., a. g. e., s. 1985, s. 170.

Aşık Esed : 5 benttir. Bağlantıları 5 heceli mısralardan oluşur. Kafiye düzeni; *xxxxxxx / xxxxyyyy / xxxxyyyy / xxxyyyyy* şeklinde değişen kafiye sistemine sahiptir. Konu; aşk.¹⁶⁰

Veli Miskimli: 3 bent. Bağlantıları aynı kafiyeli, 5 heceli ve 5 mısralıdır. Konu, aşk.¹⁶¹

Şair Veli: 3 benttir. Bağlantılar beş heceli aynı kafiyede ve 8 mısralı şiidir. Konu, aşk.¹⁶²

VI. Yedekli Sekizli

Örnekleri çok az olan şiir şeklidir. Elimizde bu tarzda ortaya konulmuş bir şiir bulunmaktadır. Bu, Erzurumlu Ruhanî'ye aittir. Bent sayısı 7'dir. Sosyal konulu ve 7 heceli olan bu şiirin farklı kafiye sistemleri vardır. Şiirin kafiye düzeni; *aaabccca-ddd, eebfffa-ddd, gggbhhha-ddd...* şeklindedir.

Ruhanî:Şiirin tamamı 7 heceli ve 6 benttir. Bağlantılar üç mısra olup aynı sözlerledir. Konu, sosyal.¹⁶³

Âşık edebiyatında yedekli şiirler dışında sicilleme adı verilen başka şiir şekli de vardır ki, bu şiirler farklı özellikte ortaya konulan şiirler olduğu için ayrı bir çalışmayı gerektirdiğinden, burada sicillemelerin üzerinde durmuyoruz.

-----a	-----e
-----a	-----e
-----a	-----e
-----b	-----b
-----c	-----f
-----c	-----f
-----c	-----f
-----a	-----a

¹⁶⁰ Ehliman AHUNDOV-Tehmasib FERZALİYEV-İsrafil ABBASOV, **Azerbaycan Aşıkları ve El Şairleri** (Haz. Saim SAKAOĞLU-Ali Berat ALPTEKİN- Esmâ ŞİMŞEK), C.I, İst., 1985, s. 145-146.

¹⁶¹ Ehliman AHUNDOV..., a. g. e., s. 172.

¹⁶² Ehliman AHUNDOV..., a. g. e., s. 227-228.

¹⁶³ Dilaver DÜZGÜN, **Âşık Mustafa Ruhanî**, s. 34-36.

----- d -----d
 ----- d -----d
 ----- d -----d

-----g
 -----g
 -----g
 -----b
 -----h
 -----h
 -----h
 -----a

-----d
 -----d
 -----d

Bütün bu bilgilerden hareketle, yedekli şiirlerin genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

1. Bent ve bağlantılardan oluşan şiirlerdir.
2. Bentlerin sayıları 3-18; mısra sayıları ise 2-8 arasında değişir.
3. Bağlantı mısraları genellikle 1-4 arasında değişir, ancak 5, 6, ve 8 mısra gibi daha fazla bağlantı mısralarının getirildiği de olur.
4. Bağlantı sözleri bentlerin sonuna eklenebileceği gibi bentteki mısraların aralarına da eklenebilir.
5. Bağlantılar aynen tekrarlanan sözlerden olabileceği gibi, farklı sözlerle de olabilir. Bağlantılar, farklı sözlerle söylendiğinde bunlara bağlı olarak farklı şekilde de kafiyelenirler. Şiirde, hece sayıları aynı veya farklı sayıda olabilir.
6. Şiirler hece ölçüsüyledir ve hece sayıları 7-16 arasında değişir.
7. Nadir de olsa, âşık karşılaşmaları sırasında da bu tarzda örnekler ortaya konulmuştur.
8. Başta aşk-sevgi, güzelleme, koçaklama, dert olmak üzere tasavvufî, hatıra, öfke, ağıt, birlik-beraberlik konusunda söylenmişlerdir.

9. Bilinen ezgilerin icrasında veya yeni ezgilerin vücut bulmasında belirleyici rol oynarlar.